

Előfizetési ár:

Egész évre 3 frt.
Félévre 1 frt. 50kr.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenmí közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

12-dik sz.

HARMADIK ÉVFOLYAM.

Megjelen minden hó 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, trr.

Tartalom : Néhány szó t. Előfizetőinkhez. — Felhívás! — Előfizetési felhívás! — Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek, dr. Czakó. — Jegyzőkönyv az „Állatorvosi Egylet” bizottságának 1887. évi december 3-án tartott üléséről. — Kisebb közlemények.

Néhány szó t. Előfizetőinkhez!

Jelen számmal a „Veterinarius” e téren első s egyedüli szaklap harmadik évi folyamát futotta le. Megindítottuk volt oly meggyőződésből, hogy általa a nálunk már mintegy 80 év óta tanított állatorvostudomány terén a hazai szakirodalomban már régebben érzett hiányt fogjuk pótolni s vele a szak művelődésnek hathatós emeltyút fogunk adni; megindítottuk, azon reménységben, hogy ezen anyagi áldozatokkal járó törekvésünkben legalább szellemi téren támogattatni fogunk.

Keményünkben ugyan első pillanattól kezdve csalatkoztunk; de annak daczára nem kíméltünk sem időt, sem fáradságot s két évi folyamot, legnagyobbbrészt en erőnkre hagyva szerkesztettünk, s talán szerénytelenség nélkül mondhatjuk—t. előfizetőinknek meglegedésükre. Érezve azonban, hogy a megfeszített szellemi munka áldozatot hosszabb időn át hozunk lehetetlenség — tudva, hogy más oly szaklapok is részesülnek segélyben, melyek sokkal nagyobb s tehetősebb közönségre támaszkodhatnak, — folyamodtunk az illető forumhoz csak is annyi segélyért, hogy a kiválóbb tollakból jövőczikkeket illőn honorálhassuk s ily módon egyszersmint munkásságukat a lap céljaira: a szaktudomány emelése és terjesztésére megnyerhessük.

Míthogy azonban *egy évvel* ezelőtt benyújtott folyamodásunkra, ismételt emlékeztető kérelmek mellett, még mind e mai napig semmi féle választ sem voltunk szerencsések nyerhetni, ez okból azon reményben, hogy a mi nekünk nem sikerült, azt talán az egylet több szerencsével viszi ki, elhatároztuk, hogy a „Veterinariusról”, mint sajátunkról ezennel lemondunk s azt a „magyarországi „állatorvosi egylet” részére, a melynek alapszabályai értelmében szaklappal, mint egyleti közlönnyel kell birnia, az egylet elnökének felajánlottuk, a ki ez ajánlatot, mint az egyletnek tett szolgálatot, el is fogadta.

Ezt eddigi t. előfizetőinknek és az állatorvosi egylet t. tagjainak ezzel szives tudomásukra hozva, megjegyezzük, hogy azon t. előfizetőink, kik egyszersmint az egyletnek tagjai is, a jövő 1881. évben már ingyen fogják a lapot kapni; azon t. előfizetőinket pedig kik az egyletnek nem tagjai, kérjük, hogy azon szives részvétüket, melyben eddig a „Veterinarius” részesíték, s a melyért ezennel szives köszönetet mondunk, — ezentul vigyék át a „Magyarorsz. állatorvosi egylet”-re s tekintve annak nagy fontosságú hivatását, támogassák azt akár azzal, hogy az egylet közlönnyére előfizetnek, akár s még célszerűbben, hogy az egyletbe mint rendes tagok (évi 4 frt tagság illetéssel, s kik az egyleti közlönnyt ingyen kapják) belépnek.

Mídön tehát a „Veterinarius” átmegy az állatorvosi egylet tulajdonába, nem tartózkodunk azon bizalom teljes reményünket kifejezni, hogy a vezérszázlója alá eddig gyülekezett hivek követni fogják a zászlót, mely az egylet által csak erőteljesebb karokban s biztosabban fog fennen lobogni, s a tudományos és testületi nagy és nemes czélok elérésére vezetni!

Dr. Nádaskay.

Felhívás!

A „Magyarországi állatorvos-egylet” t. tagjait ezenel felkérjük, hogy az 1880-ik egyll. évre eső tagságilletéket mielőbb, s lehetőleg még a hó végéig az egyll, elnökhöz vagy titkárhoz beküldeni sziveskedjenek (legczélszerűbben postai utalvány által, mely egyszersmint nyugtául is szolgálhat.) Budapest 1880. deczember 10.

Dr. Nádaskay
egyll. titkár.

Előfizetési felhívás!

Mindazon t. előfizetőinket, kik a „Magy. orsz. Állat orvosi egyletnek” nem tagjai kérjük, sziveskedjenek előfizetésüket az egylet tulajdonába átment szakközlönyre mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldése fenakadást ne szenvedjen. Előfizetési ár az állatorvos egylet közlönyére egész évre 2 frt.

Bátorkodunk egyuttal e lap első oldalán olvasható „Néhány szó végezetére becses figyelmüket irányítani s felkérni, hogy az egylet érdekében tagok és előfizetők szerzése által működni sziveskedjenek.

Rendes tagság évi dija 4 frt. Az egyleti tagok az egylet közlönyét ingyen kapják.

Dr. Nádaskay
titkár, a közlöny e. i. szerkesztője.

Állatorvos rendészeti és törvényszéki esetek.

közli dr. Czako tnr.

Tekintetes Igazgatóság.

A tek. Igazgatóságnak f. hó 5-én hozzám intézett felszólítása folytán, a városi állatorvos által beküldött, s fogairól ítélve 6 évet betöltött pej lótól való fejét, a taknyosság jelenlétének, vagy hiányának földerítése céljából szorgosan megvizsgálván, ezen vizsgálat eredményét van szerencsém a következőkben terjeszteni elő:

Bonczlelet.

Mindkét oldali orrüregből nyúlós sűrű, szürkés nyák szivárog. Az orrczimpák között a szőrözet véres nyákkal összetapasztott. Az orrüreg nyákhártyája, különösen a kagylókon és orrjáratokban erősen duzzadt s főleg a felső részekben igen vörös, majdnem szederjes. Az orrsövény két oldalán számos lencsényi és nagyobb, egész mandulamagnyi fehér, fényes csillagszerű heg látható, melyek némelyike a nyákhártya felületéről kissé bemélyedt, a legtöbbje azonban azzal meglehetősen egy színvonalban áll. Az orrsövény bal oldalán e hegek különösen nagy mennyiségűek, s jobbadán összefolytak, úgy, hogy a sövény porczos részének felső két harmadán az egész nyákhártya helyét egy óriás heghálózat foglalja-el. Ugy a sövény, mint a kagylók nyákhártyáján elszórva kisebb-nagyobb vörömlenyos pettyek s azonfelül itt-ott gombostüfej, egész kölesnyi kerekded, felületes állományveszteségek láthatók, az utóbbiak többnyire piros szélekkel vagy alappal. A bal

orrüregnek a homloköböllel szomszédos részletén, a hátsó falon, két hosszúkás, babnagyságu és idomú, sárgás-féher szalonaszerű folt mutatkozik, melyek a környék niveaujáról kissé kiemelkednek, szárazak, morzsolékonyak, s görcső alatt genyesejtekhez hasonló, és ezeknél nagyobb részben nyúlványos, tömérdek sejtből, számos szemcsézett magvú orsósejtből, szabad magvakból, szövetroncsolékból, és gyér rostrozatú kötőszöveti vázból álló tömegként tűnnek elő. Bacteriumok e tömegben nem-találtnak. E két folt közelében jobbfelől, egy pár kölesnyi, szürkés, porcz tapintatu, laposdad emelkedés szemlélhető. A homlok és Highmor-üregek sűrű, genyes, zavaros nyákkal telvék. Göcsös kiemelkedések vagy megvastagodott nyirkedények sehol sem találhatók,

Az állalatti nyirkmirigyek mogoró- egész diónagy ságuak, s ludtojánsyi pamotokba nőttek össze; tömöttebek, vérdusak, egyesek rostporczkeménységűek, s ezeknek metszlapján a tetemesen megszaporodott kötőszövet széles kötegei szabad szemmel is igen tisztán láthatók; némelyiknek metszlapján itt-ott egyes apró, egész kendermagnyi sajtos góczok mutatkoznak. A fej bőrén, vagy alatta rendellenesség nem mutatkozik.

A bal szem teke hiányzik. A felső szemhéj felhúzódtott, és piszkos nyákkal bevont.

Vélemény.

Habár a kérdéses lófej vizsgálatának fönnebb közölt eredményéből a takonykór több jellemző tünete hiányzik, így pl. göcsös ujdonképletek, inegvastagodott nyirkedények, felhányt szélű fekélyek stb. nem voltak találhatók: mindazáltal az észlelt tünetek közül, névszerint a bal orrüregnek a homloküreggel határos részletén talált szalonaszerű beszűrődések, (Rotzschwiele), az ezek közelében levő szürkés kiemelkedések, az orr és mclléküregei nyákhártyájának igen erős fokú lobja, továbbá az orrsövény kétoldalán helyet foglaló számos csillagszerű hegek, végre a nagyobb pamatokba összenőtt, dagadt és vérdus állalatti nyirkmirigyeknek ujdonképződött kötőszövettel való dús áthatottsága, és a bennök talált sajtos góczok — kétségtelenné teszik, hogy az illető ló, taknyosságban szenvedett.

A leirt tünetekből látszik egyszersmind, hogy a takonykór, az orrüregnek, az élő állatnál eszközölt vizsgálata alkalmával, közvetlenül és biztosan nem volt fölismerhető, miután a jelentékenyebb kóros változások a vizsgálatra hozzá férhető területeken kívül estek.

Budapest 1877. február hó 8.

Tekintetes igazgatóság.

F hó 3-án 155 sz. a kelt becses megbízása folytán van szerencsém a (szolgabírói hivatal által 1026/2660 sz. átirattal küldött s mai napon ide érkezett lófejről a következőkben megtenni jelentésemet.

Tényállás

... .. községben földbitrokos nagy istál-

lójában levő ménesbéli lovak hatósági megvizsgálása alkalmával a megyei állatorvos és egy cs. k. gyógykovács egy 3 éves heréit csikót takonykóros gyanánt, leszúrtak. Ezek ellenében ... állatorvos, ki a csikót két hónapig gyógykezelte, azt állítja, hogy ezen állaton a takonykórnak semmiféle jele nem észlelhető. Ennélfogva a járás szolgabírája intézetünkhöz küldte a csikó fejét felülvizsgálat és véleményezés céljából. Azon esetre, ha takonykór constatálnék, a véleménynek magában kellene foglalni a feleletet ezen kérdésre is : vajjon a betegség tünetei mely idő óta lettek volna a csikót gyógykezelt állatorvos által felismerhetők s mennyiben terheli ezt a mulasztás ?

Bonczlelet

Az orrüreg nagyjában fel van nyitva, de úgy hogy mind a sővény, mind a kagylók össze-vissza vannak vagdalva és karczolva, mi a vizsgálatot igen megnehezíti; pedig már ez a nélkül sem könnyű az előhaladt rothadás s ebből származó elszínesedés miatt. Ezeket leszámítva, a többi részek felnyitása után az orrüreg összes részleteinek tüzetes megvizsgálása a következő eredményhez vezetett:

A jobb orrüregben semmi rendellenesség nem található. A nyákhártya mindenütt ép, csupán a kagylók mélyedéseiben van egy kevés vörhenyes nyák.

A bal orrüregben, jelesül pedig a kagylók redőiben, nagy mennyiségű nyúlós, vörhenyes nyák. A kagylók nyákhártyája, a mennyire a rothadásos elszínesedés miatt kivethető, valamivel vérdúsabb, de nagyobb fokú vérbőségnak, vagy jelentékenyebb duzzanatnak semmi nyoma sem található. Az orrsővény ezen oldalon teljesen hasonló a kagylókhoz.

Az orrüregben és melléküregeiben sehol fekély, sem gyanús csomó vagy másféle újdonságot nem található.

Az állmögötti nyirkmirigyeknek megfelelőleg baloldalt a bőrön egy borsónyi egyenetlen, kissé kérges szélű nyilas látszik, melyen át sűrű zöldes geny nyomható ki. A nyilas felmetszve és követve, egy szilvamag nagyságú üregbe jutunk, melynek falát egyik oldalról élénk vörös, vérdús kissé kérges mirigyszövet, láthatólag egy nyirkmirigy maradványa, egyebütt pedig kérges, szürkés kötőszövet képezi. A környező nyirkmirigyek bab- egész mogyoró nagyságúak, tömöttebbek, halvány szürkések, azok padig, melyek az imént leirt üreggel közvetlenül határosak, kérges kötőszövet segélyével függnek össze egymással. A jobboldali nyirkmirigyek általában véve hasonlóak, de hiányzik itt az elpusztult mirigyszövetnek megfelelő üreg és a környező kérgesedés.

A pofa bőrén baloldalt néhány pörk látható, melyek alatt a felhám hiányzik s az irhában, illetőleg kötőszövetben köles- egész kendermag terjedelmű körülirt halványvörös elszínesedés mutatkozik, minden egyéb változás nélkül. Egy ilyen pörk alatt azonban, a hátsó ajak, mögött baloldalt, az irha szövete és egy pár vonal mélységre a kötőszövet is el van roncsolódva s helyét egy árpaszem

terjedelmű, halvány vörös és kissé kérges, nem épen egyenetlen falzatu, csúcsával felfelé irányzott kúp idomú üreg foglalja el, melyből kevés vörhenyes nyúlós nedv kapartható ki. Az üreg falának már emiittett csekély kérgesedésétől eltekintve, semmi megvastagodás vagy daganat nem található a környezetben.

Vélemény

Ezen fejnek megvizsgálása alkalmával talált jelekből a *takonykór nem constatálható*. Az orrban nem volt egyéb chronicus hurutnál, az állmögötti nyirkmirigy elgyenyedése pedig úgy a hurutból magából, mint izgató gyógyszerekkel való kezelésből is származtatható. A pofa bőrén levő pörkök és állományvesztések, így, a mint most látszanak, nem mutatnak bőrférges eredetre, hanem inkább egyszerű, mechanikai sértésekre (pl. a takarmány által), s részben még a csikóknál gyakran előforduló hasonló kinézésű de nem ragályos bőrbántalom következményei is lehetnek.

Ezzel azonban teljességgel nincs az mondva, hogy a kérdéses csikó épen nem volt takonykóros. Csak az van mondva, hogy *magából a bekiült fejből ítélve* nem tekinthető annak. Habár a hatósági vizsgáló szakértők eljárása egy két hónapos makacs orrfolyásból és kíséző tüneteiből eléggé értelmezhető, mégis alig lehet azon gyanút elnyomnunk, hogy talán a tüdőben, gégeben légsőben vagy pedig a bőrben mégis voltak a takonykórnak oly határozott körismézésére pozitívabb adatok. *Kívánatos volna ennélfogva ezen állat bonczolatáról fölvett pontos és hiteles jegyzőkönyv*. Ha ebből az tűnnék ki, hogy az említett szervek a fekélyektől, illetőleg csomóktól teljesen mentek voltak, akkor biztosan állítható, hogy a csikó nem volt taknyos. Ellenkező esetben természetesen, daczára a fejen eszközölt vizsgálat negatív eredményének, mégis taknyosnak kellene azt nyilvánítanunk.

Végül meg kell még jegyezmem, hogy a kezelő állatorvost mulasztás csak akkor terhelné, ha a bőrön u. n. főregecsomók vagy fekélyek mutatkoztak volna, mert másként a jelen esetben a takonykórt birtosan felismerni nem lehetett.

Budapest 1880. márczius 5.

J e g y z ő k ö n y v

az „Állatorvosi Egylet” bizottságának 1880. évi december 3-án tartott üléséről.

Jelen voltak: *Tormay B.* kir. tanácsos, elnök; *dr. Zlamál tncsos*, *dr. Varga tnr*, *Nyíri Sándor*, *Zofál Ernő*, *Kurz F.* *Schwenszky A.*, *Szuppiny Ö.* bizottmányi tagok és *dr. Nádaskay B.* jegyző.

Elnök: Tormay tncsos előadja az ülés tárgyát, tudtúl adva a bizottságnak, hogy az alapszabályok a jóváhagyási záradékkal a nmélt. Miniszteriumtól visszaérkeztek s felolvassa a kíséző iratokat és az említett záradékot.

Tovább előadja, hogy az állatorvosi tanintézet befo-gadva kebelébe az egyesületet s tevékeny részt véve mű-

ködésében, a mint azelőtt volt alma mater-e a tagoknak, úgy lesz ezentúl azok egyesületének támogató oszlopa. Ellátja az együletet helyiséggel stb.

Előadó kifejti, hogy főszükséglet az irodalmi tevékenység fejlesztése, s kiemeli a szakülések tartását, a mellett hogy a rendes $\frac{1}{4}$ évi bizottsági ülések az új helyiségek elfoglalása után pontosan megtartatnak.

Zlamál dr.tnr az alapszabályok közlését óhajtva, erre.

Elnök azok kinyomatását s a tagok között leendő szétosztását igéri. Továbbá *Zlamál* tncsos kérdésére közelebb kifejti a szakülések működését, a mi tisztán a tagok munkásságától függ s kérdi:

Szüneteljenek-e a szakülések a jövő bizottsági ülésig vagy ne? E kérdésre egyhangulag azzal válaszolnak a jelenlevők, hogy a szakülésekkel *ne* szüneteljünk.

Varga tnr óhajtja, hogy ez alkalommal az irodalmi részszel is tisztába kellne jönni.

Elnök ez iránt kifejti, hogy a bizottság kimondván azt, hogy irodalmi munkásság lesz kifejtendő, — szükséges hogy utasítsák az elnökség ama munkásság bevezetésére módozatokat keresni s előterjeszteni. Óhajtja, hogy a bizottsági ülések jegyzőkönyvei csak mint mellékletek adassanak.

Ez helybenhagyatván.

Varga tnr köszönetet mond a bizottság nevében az elnöknek s kéri őt legyen úgy mint eddig ezután is Mózese az együletnek, feltárva annak működésére a szükséges forrásokat.

Ezen elismerés *Zlamál* tanácsos indítványára jegyzőkönyvileg is kifejeztetik.

Elnök ezt megköszönve, már most, magára vállalván az utóbbiért a felelősséget, a tagoknak rendelkezésükre bocsátja az állatorvosi tanintézet könyvtárát és szaklapjait.

Zlamál tncsos ezért szintén jegyzőkönyvileg köszönetet mond s kéri, hogy a titkár a szaklapok jegyzékét közölje a bizotts. tagjaival. Ezután a titkár az egyület vagyoni állapotáról tesz jelentést; mire *Elnök* felkéri *Zlamál* tncs. és *Schwenszky* bizottsági tagokat a kimutatás megvizsgálására.

Ide vágólag *Elnök* el mondja nézetét a tagsági illetékek beszédese körül való eljárást illetőleg, azzal indokolva a szigorubb eljárást, hogy kevesebbet, részletben könnyebben fognak az illetők meg fizethetni, mint a felhalmozódott többet. — Egyhangulag helyeseltetik.

Schwenszky b. t. kérdést tesz a tagsági illetékek mely időtől számíttatnak? Mire

Elnök válaszolva kiemeli hogy azok az alakuló gyűléstől számíttatnak s így az 1880. évre esedékesek; míg az 1881-ik (jövő) év már a II-ik együleti év leszen, Miért is a f, évre még e hónapban a tagsági díjak befizetendők. Az alapítványi összegekre vonatkozólag kimondja, hogy csak a befolyó kamatok használtassanak együleti célokra,

maga a tőke pedig mintegy segélyezési alap tekintessék s erre nézve szabályzati indítvány előterjesztését igéri.

Varga tnr ennek jótékonyágát kifejtven, köszönetet szavaz érte.

Ezután a pénztári kimutatás a felkért btagok által helyesnek találtatván, aláíratott s a kezelésre nézve továbbra utasítás adatott.

Több tárgy nem lévén az I. bizottsági ülés befejeztetett.

Budapest 1880 VII./4.

Tormay
elnök.

Dr Nádaskay
titkár.

Kisebb közlemények.

Hogyan szokik a juh a gyapjuevésre s hogy lehet azt orvosolni?

A nyalókor — mely alatt a juh saját gyapjújának megevését értjük — nagyobb rész a helytelen s gondatlan felnevelés által idéztetik elő. Ugyanis, midőn a kis bárányok 12—14 napos kort érnek el, szintén étvágyat kapnak az anyjaik által fogyasztott eledelre s ezek etetésénél törekszenek is e vágyukat kielégíteni; az anyák tömör sorakozása az etető válu vagy rács előtt azonban lehet lenné teszi azt. Felébredt éhségök lecsillapítására tehát kénytelenek anyjuk tőgyét keresni fel, ezt pedig az anyák éppen fentebb jelzett sűrű állása miatt oldalról nem, csakis hátulról érhetik el s ez képezi rendesen az első impulst a gyapjuevés megkezdésére. A ki ugyanis ezen kis állatokat az anyák etetésénél figyelemmel kíséri, láthatja, hogy a keresett, de meg nem talált tőgy helyett mint veszik szájokba ennek konczán levő s rendesen vizelet és ürülékkel átívódott gyapjújának egy-egy fürtjét, melynek azután sós ize által csábítatván jóízűen fogyasztják el azt. Ez később minden etetésnél ismétlődik s végre szokássá lesz, melyből életfeltétel válik s kész az általánosan káros hatásáról ismeretes gyapjuevés. E bajon ettől fogva semmi csalhatatlan hatásnak ajánlott szer sem segít, mert a melyik a gyapjuevést elkezdte, biztosak lehetünk benne, hogy el sem hagyja. — A fentebbiekből tehát könnyen megérthető lesz, hogy a bajt elkerülhetjük, ha az anyák ellés előtt vagy után a hátsó részeken megfosztatnak gyapjújuktól, mert a hol gyapju nincs, ott annak megevéséről sem lehet szó. Ajánlják ugyan a fennevezett részek tisztán tartását is, de ez egyedül nem igen fog segíteni, mert a legtisztább tartás mellett is tapadhat egy kis vizelet és ürülék a hátsó részeken levő gyapjura; de ha ez nemis történnék, már az ellés alatt kifakadó magzatzurok is elegendő savanykás folyadékot szolgáltat a fenti részek gyapjújának átívódására. A második praeservativum pedig, hogy az anyák etetési ideje alatt válaszsuk el azoktól a már 10—14 napos kort elért báránykákát.

K. K.